

Učiteljski TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. vsakega meseca na celi poli. Cena mu je za celo leto 3 gold., za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise prejema vredništvo; naročnino in oznanila pa prejema in razpošiljanje oskerbuje založništvo.

List I.

V Ljubljani, 1. januarija 1878.

Tečaj XVIII.

„Tovarišu“ za novo leto.

1.

Bog te živi,
Ljubeznjivi
Moj „Tovariš“, Bog s teboj!
Za vezilo
To voščilo
Ti pošilja bralec tvoj!

4.

Vsi rojaki,
Čversti, jaki,
Naj objemajo te spet.
Tvoje delo
Zmir veselo
Naj sprejema šolski svet!

2.

Novo leto,
Dans začeto,
Bodi srečno skoz' in skoz'.
Vse napake,
Sile vsake,
Naj odpelje časa voz!

5.

Pri oliko,
Izomiki,
Bodi zvesti nam vodnik!
Pri nezgodi,
Kjer si bodi,
Vedno ljubi pomočnik!

3.

Naročniki,
Pomočniki,
Naj se vedno ti množé.
Njih število
Prav obilo
Raste naj od dné do dné!

6.

Tak izbrano,
Nosi hrano,
Šoli, kakor si do slej.
Doma slavo —
Ljubav pravo
Za plačilo to imej!

Z.

Pedagogični pogovori.

(Spisuje Jos. Ciperle.)

(2. del.)

1.

Lani bolj proti koncu leta smo govorili večidel o moških, zato hočemo pa letos malo pokramljati o ženskih. *) Ženska je človek kot moški; ali ženski zarod je mnogo mlajši od moškega, kajti Adam je živel pred Evo. In ko ju je Bog izgnal iz raja, je rekel Evi te pomenljive besede: „Možu bodeš pokorna!“ Ali kakor se mnogokrat zgodi, da mlajši narodje se povzdignejo nad stareje, tako se je jela zdaj ženska povzdigovati nad moškega. „Možu bodeš pokorna!“ te besede so sedaj le za vid: ženska pusti možu nositi hlače, ali od nje je odvisno, kako jih nosi on. Zakaj so pa taki moški nekteri, da jim to pripusté? mi bode oporekala marsiktera. — Seveda je to žalostno, ali so že taki možje, in kjer je dobila ženska vlado, tam je ne izpusti tako hitro. Žalibog, da so taki, vsaj to nima nikakoršnih dobrih nasledkov.

„Možu bodeš pokorna!“ Kako razlaga sedanost te besede? Bog jih je izrekel v pričo Adama. Ali mi, njegovi sinovi smo jih pozabili, in ženske so tudi pozabile, možu pokorne biti. Možje so se pomehkužili, so odložili gospodstvo, in nastopile so ženske vlado. Najprvo se je razteglala ta njihova vsemogočnost le v družini, v domači hiši. Ali naposled se je raztegnila ta velevlast tudi na javno življenje. Za izgled postavim tu francoske kralje v 17. in 18. stoletji. Oni so deržali sicer kraljevo žezlo, ali sukala jim ga je ženska roka. In vedno hujši in hujši je postajal ženski vpliv na javnost, in ubogi moški spol si ni vedel pomagati drugače, da jim je podelil sebi enake pravice — nastala je z eno besedo emancipacija.

Hude ženske krotiti, t. j. take, ktere si prilastujejo vladanje nad moškim, za to služi najbolje Sokratov izgled. Ta ubogi mož je imel žalibog hudomušno Ksantipo za ženo. Tacih Ksantip je bilo, je, in jih bo dosti, ali le ta ima to čast, da gre njeno ime od rodú do rodú. Kolikokrat se je ta ženica vendar jezila nad Sokratom, ga zmerjala, ter v red devala; ali Sokrat ji ni nikdar odgovarjal, pa se tudi ni brigal za njene vredbe. Storil je vendar le, kar je sam hotel. Če mu je dejala: ostani domá! je šel od dóma; in ko ga je enkrat polila s pomijami, je rekel mirno svojim prijateljem: „Po gromenji mora priti dež“. Sokrat je bil pa tudi filozof, in sicer v nekem smislu prvi filozof na tej zemlji. In če bi ne bil tudi zarad ničesa drugega zaslužil tega imena, zaslužil ga je po svojem ravnanji proti svoji ženi. Takemu filozofu stojé v velikem

*) Kakor vsak vzobražen človek, tako tudi g. dopisnik gotovo pozna veliki in dostikrat blagodejni vpliv žensva na moštvo; oprav tako mu niso neznane slavne ženske osebe v zgodovini; jasno mu je tudi stališče, katero ima žena v kerščanstvu, ravno zato pa lahko govori od tiste neslane emancipacije, katera je bolesten izrastek humanizma ali bolj prav moške spridenosti ali slabosti. — Tako zvana emancipacija je le na škodo ženskemu spolu, ker se tu naj bolj kaže, kaj vsak spol more, kaj ne more.

nasprotji oni možje, tako imenovani babjeki. Ta beseda je jako primerna za nje, kajti ima tako končnico, kakor kurjek, i. t. d. Sokrat je bil pameten mož; jaz ne vem, zakaj bi pametnega človeka ne posnemali.

Človeški rod je daleč prišel od svojega prvotnega stanu. In kolikor dalje je prišel, toliko več potreb je imel. Ali emancipacija je na vsak način nepotrebna. Ona je pa tudi pregreha zoper človeško naravo. Zdaj sicer verlo napreduje, in ko bo dosegla svoj verhunec, ko prikipi do verha, bode raztergala še zadnje ovire, ter poplavlila vse, kar bode dosegla. To se žalibog kaj lahko zgodi. Vendar upajmo, da se to ne bode zgodilo. K temu upanju nas opravičujejo besede: „Možu bodeš pokorna!“ Naj tudi emancipacija raste in raste, zeleni in cvete, njen sad bo vendar grenek in kisel. In potem se bodo spametovali ljudje, ter dejali: Sadili smo zdravo seme, in to je obrodilo kisel sad. In šli bodo, pa izpulili emancipacijo, ter jo vergli na ogenj, da se vpepli.

Kdo je vpeljal emancipacijo? Možje, to je gotovo. Podali so ženski perst, in ona je zgrabila za celo roko. Usmiljenje so imeli ž njo, in ona nam pa povrača s ponosom. V besedah: možu bodeš pokorna! je zapopaden ves namen ženski. Ona naj bode moževa pomočnica, ali ona naj bode tudi od njega odvisna. Ta odvisnost je lepo razložena v tem, da je Bog vzel rebro iz Adamovega telesa, ter naredil iz njega Evo. On bi bil lahko napravil ženo ravno tako iz persti, kakor moža, ali on je že vedel, zakaj ni storil tega. Tedaj po naravi ni ženska enakopravna z možem, in človeštvo je vstrelilo s tem največega kozla, ker je podelilo ženski te pravice kot moškemu. „Možu bodeš pokorna!“ stoji zapisano; ali nikjer se ne bere: „možu bodeš enaka!“ —

Mož naj bije boj za bitje, on naj deluje v javnosti, in ženska naj gospodinji (ne gospodari) v tihem domu. V hiši pokaže ženska najlože svoje zmožnosti. Za javnost je mož, on ima krepkejšo telo, terdnejšo postavo. Ženska naj najde svojo srečo in veselje v ožjem domačem krogu, in ona naj bode zopet sreča, veselje in biser cele hiše.

Slabost, tvoje ime je ženska! Nježni spol, slabi spol se ona imenuje, in sv. Pavel jim je dal pridevek: „slabo orodje“. Človek ne nareja nikjer čez deroče vode slabih jezov; ali kako se zamore opravičiti, da izpostavlja nevarnostim in burnostim tega življenja tako slabe orodja. Mož in žena sta dve telesi in ena duša; ona nista vstvarjena narazen, vsak za se živeti, ampak složno, v sladki edinosti skupaj bivati, se podpirati, skupaj prenašati vse terpljenje in skupaj vživati vse radosti. Tako je bilo tudi od nekdanj, in odkar so ženske jele vplivati na javnost, je jelo terpeti človeštvo. Domača odgoja se je zanemarjala, v hiši je postajal nered, in možje so zahajali tudi raje drugom, nego domu. Učena ženska je najhujša moževa pokora, ona ga očisti vseh storjenih in nestorjenih grehov.

Kako zamoremo opravičiti emancipacijo? — S humanizmom, se bo odgovorilo. Humanizem ali človekoljubje, je seveda parola sedanjega časa; ali na kako kriva pota je zašel humanizem, to najbolje čutimo učitelji. Bodimo človekoljubni tam, kjer je treba. Podpirajmo slabotne in siromašne! Pa kakor ne damo siromaku vsega, kar imamo, tako nismo prav storili, da smo podelili ženski vse, kar smo imeli. Emancipacija ni več humanizem, ona je več kot to, pa tudi preveč je. Za vse, kar smo dosegli v vedah in umetnijah, so se trudili le možje. In bilo je to dobro. Vednosti so napredovale. In zdaj, ko smo dosegli že skoro verhunec, zdaj se zdi, da ne moremo več dalje. Zatekli smo se do ženstva, kakor bi nas le ono zamoglo rešiti vsega zlega. Kako častitljivi so pač oni časi, v katerih so se bavile ženske le z vretenom in iglo. Bile so pa to tudi žene, pred katerimi moramo klobuk vzeti z glave. Zdaj so pa odložile ženske vreteno in iglo, so začele opletati s peresom, ter kvariti papir in črnilo. Glejte jih, te emancipirane stvari! Kako povzdigajo svoj nosek, kakor bi ne bil iz kosti in mesa, in ne za ta svet vstvarjen. Opazujte njihove poglede, ali niso taki kot pogledi bogatina na berača!

(Dalje prih.)

Kako se goji petje in godba po selskih ljudskih šolah? *)

3. točka dnevnega reda pri zboru „Slov. uč. društva“ dne 27. septembra 1877.

Splošni pomen vprašanja: „Kako se goji petje in godba po selskih ljudskih šolah?“ je dvojin. Razloži se lahko ali prerešetovaje sedanji stan petja in zlasti njega gojitev, kar bi se smatralo za kritiko o pevskem poduku, kakoršen se nahaja dandanes v ljudski šoli, ali kazaje metodo in sredstva, katerih se je posluževati pri tem predmetu. Popolno rešiti vprašanja v enem ali drugem smislu mi ni lahko mogoče. Obširne kritike o petji po ljudskih šolah, naj bi bila že vgodna ali nevgodna, g. g. tovarišem podati ne morem, ker nisem vsegaveden, in bi znal ali hvalo ali grajo pretirati, pa tudi k temu nisem poklican. Istotako tudi ne morem razkladati vseh vodil za pevski nauk, ker bi to bilo gledé na čas zborovanja nemogoče in to ni namén moji razpravi. Dotičnega poduka si vsak lahko zajame iz knjig in navodov, ki jih imamo na razpolaganji celo v 3 malih zvezkih v slovenskem jeziku na svitlo danih po „Foersterju“. Strogo se toraj ne morem deržati niti jednega, niti družega. Skušal pa bodem po okolnostih spojiti oboje ter upam, da tako zadostim svoji nalogi, kolikor je v moji moči.

Glede na izobraževanje in pripravlanje učiteljev v tej stroki, glede

*) Priporočamo ta sestavek p. i. čitateljem v resno premišljevanje. — Kar je tu povedano je prevdarjeno in premišljeno, ni samo „nekaj“ marveč „veliko“ povedanega. — Posebno zanimivo je, kar nasvetuje g. pis. zastran zbujenja pevskega sluha, človek namreč tega ne čišla, kar ne pozna, dober okus se zbuja le tako, ako vidimo lepe proizvode, bodi si v ti ali oni stroki. Vemo sicer, da naše besede ne bodo stvari zadno zboljšale, ali kdor se o tem hoče kaj podučiti, no! v tem spisuse mu prilika ponuja. Vr.

na metodo in nam v porabo dano gradivo, gledé na splošno stanje svētne-
nega in cerkvenega petja moremo se malo potožiti. Zdi se mi, da se v
izobraževaliških petje goji premalo. Po strokovniških časopisih beremo,
da je godba „pasterka“ v sedajnih učiteljiških. Težave tega nauka imajo
svoj uzrok največ v tem, da se godbi ne priznava dostojne važnosti in
da premalo pripravljeni učenci v učiteljiških ne morejo kaj prida napre-
dovati, kar godbeni učitelji sami poterjujejo. V izobraževališča se spre-
jema preveč takih učencev, ki nimajo muzikaličnega talenta, ali če ga
tudi imajo, nečejo ga pokazati, da se iznebé nekoliko učnega bremena;
tudi je pevskim vajam premalo učnih ur odločenih. Poleg vsega tega
je pa slabih pevskih razmer krivo še neozdravljivo zlo „naravna ne-
zmožnost organa“. Gojenci učiteljski so navadno v 14. do 18. letu
starosti, to je doba, v kateri se glas spreminja. Začetek in trajanje
mutácije sta pa pri raznih mladenčih različna. Vsled tega bi se moralo
ozirati na vsacega posameznega in nauk bi se moral priréditi po teh
bistvenih nevgodnostih, ki skupni napredek silno ovirajo. Kaj in koliko
ima godbeni učitelj tu storiti, ne bodem razkladal. To je stvar njegova.

Omenjene neprilike storé, da učitelji premalo dóte za]vspesno pod-
učevanje v petji v dejansko življenje seboj prinesó. Učitelji doveršivši
svoje študije noben predmet ne zanemarjajo tako, kakor petje. Po izstopu
iz učiteljišča je muzikalna, največ pa pevska učenost pri kraji. V vseh
druzih strokah se učitelj dalje izobražuje prebirajoč razne pomočne znan-
stvene knjige, le v petji ne. Po večletni praksi, po vedno boljši metodi
učitelj navadi deco prav v kratkem času dobro čitati, lepo pisati in za-
nesljivo številiti. Vspeh v petji pa je vedno isti, ako ni slabši. Mladina
se navadi nekoliko pesnic slabo peti in — to je vse.

Več učiteljev pevcev (?) je takih, da nezadovoljni z začetnimi vspehi
otroke obsojujejo, da jim in tudi vsemu prebivalstvu šolskega okraja
manjka dar petja. Namesto da bi v sebi iskali pomanjkljivosti, iščejo
jih tam, kjer bi jih morali odstraniti s trudom, požertvovanjem, s študi-
jami in vedno boljšo metodo. V takem kraji se petje ne more priljubiti
ljudstvu, ker mu pevska nadarjenost ostane neizbujena. Ko mladina
odraсте, vbranega petja ni moč osnovati. Da si lepo petje ljudje radi
poslušajo, vender ni moč prijateljev vneti za učenje. Truda se vstrašijo
ter imajo slab predsodek, da se ne bodo mogli kaj prida naučiti. Pevsko
ogljajenih in izurjenih gerl ni niti za plačilo dobiti, toliko manj pa zastonj.
Ker za cerkveno petje ni moč par dobrih pevcev ali pevk dobiti, tudi
splošno cerkveno petje ni mogoče. Slabo petje je dalje uzrok pogostnemu
menjevanju pevskih moči in nasprotno. Brez sredstev pa se estétična
čutila ne dajo odgojevati, zato se ljudstvo za lepo stvar ne more vneti,
če je ne vidi, ne sliši, ne čuti. Od kod bi se jemali pevci?!

Odgojevanje pevcev je zmiraj jako terda stvar, to ve vsak. Kdor

v ljudski šoli ni položil dobrega temelja, ta le prezgodaj skuša grenkost izučevanja cerkvenih in drugih pevcev. Težave, ki jih ima premagovati, umoré mu zgodaj vse veselje do pevskih vaj in kdor postane stoprav mlačen, ostane tak in ljudstvo neobčutljivo, naj si bode petje lepó, ali ne!

To je dalo povod, da se je v javnosti jelo glasiti: „Petje hira, ker se zanemarja tam, kjer bi se imelo naj bolj gojiti“. Zaslišavši te opravičene pritožbe je ministerstvo razglasilo znani ukaz, da se ima na cerkveno petje in njega gojitev na deželi in po izobraževališcih gledati. (!) —

Osnovni štatut za učiteljišča ima zastran petja prerahlo določbo, po kateri se morejo gojenci brez posebnega truda važnemu predmetu odtegniti.

V pripravljalnici je samo 1 ura petju odmerjena, na učiteljišči za gosli štirim razredom skupaj 8 ur, za petje 6 ur. Ta čas pa se sme z dovoljenjem sl. d. š. sveta okrajšati. Učenci se delé po zmožnostih v oddelke, kar je po eni strani potrebno, po drugi strani pa splošnemu napredku v škodo. Če verhu tega še enkrat omenim, da se godbe uči premalo gojencev, potem ni čuda, da učiteljišče ne pošlje kaj spretnih godbinih moč na deželo. S tem pa ne očitam zavodu, ki v teh razmerah, berž ko ne, več ne more storiti, kakor stori. Kaj bi bilo toraj treba, da se to zboljša v prihodnje? Naj pred začnimo pri ljudski šoli. Tu naj se skerbi, da je na enorazrednici učitelj vsak sposoben pevec, in če mogoče tudi godec ali dober muzik. Na dvorazrednicah naj bode vsaj jeden sposoben, na trirazrednicah dva, na večrazrednicah trije ali naj manj dva. Nauk v petji na večrazrednici naj prevzamejo le pevci; onega, ki ni pevec, ki še intonirati ne zna, ki sredi pesni nevedé zaide v drug ton, pri katerem otroci ne pojó ubrano, temuč se po šoli razlega le čuden šum, nikar ne silimo k petji, marveč naj se mu ta posel kar odvzame, ter se mu naloži kak drug nauk, ki ga bode bolj mojstersko izveršil. Učitelji pevci naj potem skerbé, da se deca res dobro izuri vsaj v jednoglasnem petji. Zgodaj naj se pazi na to, kdo ima dober posluh, kdo slabega, nerazvitega, in kdo prav nič?

Za to presojevanje pa ni še treba deci znati nikakoršnih napevov; s pervega zadostuje jeden sam glas, katerega naj mladina v eno mer naprej intonira, n. pr. $\frac{1}{4}$ minute. Že tukaj se pokaže, kdo ima dar petja. Kdor ni intoniral prav, naj ga učitelj lepo napeljuje, da naj pazno posluša in pozneje poprime za glas, ko bode sam spoznal, ali prenisko, ali previsoko pôle. Učitelj naj s tablico v roki hodi od klopi do klopi, ter naj si zapisuje slabeje pevce, katerim mora prigovarjati, da se bodo morali več in marljivejše učiti, in da se bode učitelj moral ž njimi bolj truditi, nego z nadarjenimi. Odbrane pevce naj posebej vadi vsaj toliko časa, da bode spoznal, kdo bode pevec, kdo ne? Nesposobni se oprosté pevskih vaj za jedno leto. Drugo leto naj se ta preiskava ponavlja. Mogoče

je, da se pri učencu, ki s perva ne kaže nikakoršnih zmožnosti, zbudi čez leto dni posluh. S spodbudno in hvalno besedo naj skuša učitelj pridobiti si pevca, ter naj kaže svoje posebno veselje nad njim. —

Ker pa po jednom samem dobro intoniranem glasu še ni soditi, da je učenec pevec, dobro je za drugo stopinjo, da se poskušajo z učenci intervali, ki sestavljajo glavne akorde, recimo c-dur, d-dur, i. t. d.

Te intervale pojó otroci na čist glas „a“, in učitelj naj pazi na to, da se perve vaje v petji veršé po vodilih, ki jih vsaka pevska šola glede na sopenje, držanje trupla, ust, glave i. t. d. navaja. Ako postane petje na „a“ otrokom dolgočasno, naj se jim ukaže glasove družiti s kako kratko kitico, prislovico ali kaj enacega, kar je otroškemu umu in sercu primernega in — mikavnega, n. pr.

Pojmo lépo, zmiraj više,
Krepko povzdigujmo glas.
Zdaj pa pazno vedno nižé,
Poje vsak naj iz med nas.

Vsak začetek je težak.

Na sterno višavo,
Z gore na vzdol.
V sinje daljave
Ter daleč okolj
Razlega se pesem
Pastirčka naj bolj.

Ura v stolpu bije: tik — tak.
Majhna ura bije: tike, take,
tike, take, tik. i. t. d.

Izverstni uspehi se dosežejo in obilo veselja obudi pri mladini petje kánonov. Kadar se deca kacega navadi, ga s tako gorečnostjo, s tako navdušenostjo poje, da naj bolj pustega in čmernega učenca premakne in gane do vdeležbe. Takih kánonov v prav lahkim slogu vglasbenih nam je že „Vrtec“ svoje dni prinesel. Za mnogoglasno petje ne poznam boljšega pripravljanja.

Prestop od prime na terco, kvinto in oktavo ni težak; sposobni to kmalo zadenejo. Drugim je to težje, posebno pri kvinti radi zaidejo v drug glas. Tudi ti naj se ločijo od dobrih pevcev, ž njimi je treba več in prav skerbne vaje. Ko je učitelj spoznal svojo deco in uverstil v oddelke, potem naj začne z lahkimi napevi. Pri teh naj bode na vso moč zbirčen. Dober, lahko umeven napev seže koj v serce in se prime ušes prav kmalo. Ako deca ne zmaga, zavija pesen po svoje, je znamenje, da je slabo izbrana. Pač dobro bi bilo, da bi imeli v tem smislu sestavljeno zbirko; zna biti, da se nam posreči, spraviti jo na svitlo v kratkem. Tak bi bil začetek. Vso skerb naj učitelj dalje obrača v to, da se veselje do petja vedno bolj budi. Vsaka pevska vaja mora biti serčna

zabava v ljudski šoli. Kdor misli, da je cela ura pri petji preveč, in da mladina ne mara toliko časa peti, tá vaje ne zna osladiti in nima dosti veselja do petja. Petje naj se mladini tako prikupi, da sama peti želi in za to prosi. —

Konečno naj učitelj še jedno dolžnost izpolne. Nekateri učenci, doveršivši ljudsko šolo, se imajo še dalje izobraževati, ker jim je odmenjen drug stan, ne kmetijski. Nekaj od teh si izvoli učiteljstvo. Naj učitelji poizvedajo, kdo bode stopil v ta stan? Pred ko učenec ljudsko šolo zapusti, že stariši skerbé, kaj bode z dečkom. Posvetovaje z učiteljem sklenejo, dati ga v pripravljavnico. Tu se lahko svetuje ali odsvetuje, če je deček glede petja sposoben, ali ne za ta stan. Tudi naj ga v petji ostro klasifikuje.

Ako je ministerskemu ukazu glede godbenega nauka pripisovati velika veljava, potem smemo upati, da se bode že pri učencih, vstopivših v pripravljavnico, gledalo na to, so li pevsko nadarjeni, ali ne? Zaradi tega naj ima učenec ljudske šole raje slabiji red, če prav dobrega resnično ne zasluži.

Omenivši naj važnejše momente glede pevskega poduka v ljudski šoli hočem še to pristaviti, da bi bilo dobro, ko bi se šoli odrasla mladina še pozneje vsak mesec vsaj jedenkrat pod vodstvom učitelja vadila v petji. K tem petji se prostovoljno zbero deklice posebej, dečki posebej, ume se, da zlasti taki, ki imajo čista gerla, izversten posluh in spomin. Kako velike važnosti bi bile te pevske vaje, ne morem obširno razkladati, samo to omenjam, da bi se med ljudstvom več popevalo, več veselja do petja budilo, razne cerkvene in svetne slovesnosti povekševale in kar bi bilo naj več vredno, otrokom bi se že na domu muzikalni posluh izbujal. Vsak izmed nas vé, da mati svojega dojenčka mnogokrat vtolaži milo mu popevaje, pri tem pa mu nehoté posluh bistri.

Šolska mladina namestuje po deželi navadno pestunjo. Tovariši mi dragi! Navadite svojo učečo se deco mnogo takih zazibalnih pesnic, kakor n. pr. Slomšekovo: „Pri zibeli“. Nagovarjajte deklice, da pestovaje malim bratcem in sestricam in igraje se ž njimi mnogo mnogokrat prepevajo lepe pesnice. Preverjeni smemo biti, da bode to naj boljši sad obrodilo in g. tovariši se ne bodo potožili, da v svojem kraju ni muzikalnih ušes. Prederznil bi se celo nasvetovati, da naj učitelj na deželi, ki zna če tudi le malo na gosli igrati, talentirane dečke uči brezplačno gosti. Gosli niso tako drage, da bi jih tu in tam kak oče ne mogel kupiti. Tudi krajni šolski svet lahko v tej zadevi kaj stori, če mu je kaj mari za lepoznavansko izobraženost šolske mladine. No, do tega imamo pač še daleč, a dobra misel ni nikoli prezgodna.

Da bi se le enkrat pričélo, potem ni dvomiti, da bi vsled dobrega vspeha drugi tudi ne poskušali. Temelj je treba enkrat položiti. Sčasom bi vzrastlo lepo število muzikalnih moči. —

Trud bi se vé ne bil majhen, in učitelji bodo kazali na svoj obilni posel v šoli, ki jim ne pusti vkvarjati se, s toliko in toliko družimi stvarmi. A brez nič, ni nič. Tu velja ljubezen do vsega lepega, do mladine, do naroda. Pri odgoji in poduku nihče še ni obogatel, izvanrednega plačila se ne sme nihče nadjati, da-si beremo v ministerskem ukazu veselo vest: Njih prevzvišenost gospod minister je pripravljen, ozirati se na zasluge učiteljev, ki si prizadevajo ljudstvo izobraževati in blažiti po petji in godbi, zlasti cerkveni. —

Rekel sem iz početka, da se imamo tudi zastran gradiva potožiti. Je-li to res? — Na tó je moč odgovoriti: da in ne. Slišal se je že mnogokrat glas, da se v ljudski šoli pogreša zbirka dobrih napevov.

Opravičena je ta tožba, ker se res ne nahajajo v jednem samem zvezku vsi oni napevi, ki dopadajo vsakemu učitelju. Naj manj vgodno sodbo pa je slišati o napevih pridjanih slovenskemu I. in II. berilu. Učitelji kar ne marajo zanje, in res malo kje je slišati onih pesnic. Da si so jih učitelji tu in tam vadili, vendar se niso nikjer vdomačile, zato si vsak učitelj išče po raznih zbirkah napevov, ki so se jih otroci raje učili, ali ki so se učiteljem lepši zdéli. Naj bo temu tako, kakor hoče, a gotovo je, da tudi po učiteljevih mislih dobro izbrani napevi večkrat niso piškavega oreha vredni. Tako se prigodi, da deca zna mnogo pesen peti, vendar pa se estetični čut in pravi godbeni razum pri nji ni izbujal. Da bi učitelji toraj ne taval v tami, bilo bi dobro, da bi imeli zbirko dobrih napevov, o kateri bi se mirne vesti lahko reklo: Vzemi in rabi, vspeha si bodeš gotov! Ne želim sicer, da bi zgubili svobodo nauka pri petji, kakor se je to zgodilo na Štajerskem, kjer se razun berilnih pesnic nijedne druge slovenske ne sme peti v šoli, tudi ne vem, kako bi se to vjemalo s §. 59. šolskega in učnega reda ki se glasi: Eine Anzahl guter Volkslieder, die für die Schüler nach Text und Melodie auch für die Folge Wert haben, sollen dem Gedächtnisse eingegrägt werden, in z določbo uč. čerteža, ki pravi: Belebung des patriotischen Gefühls. Befähigung der Schüler zum Vortrage einfacher Lieder mit besonderer Berücksichtigung des Volksliedes; vem pa, da bi bilo vsem učiteljem vstrezno, ko bi se jim podala knjižica, ki bi bila za šolsko mladež in odraslo mladino, in ki bi se razširila med ljudstvo. Na tej knjižici bi pa morali sodelovati vsi muzikalično spretni učitelji, nabirati in nasvetovati napeve vgodne za zbirko; da bi slavni deželni šolski svet ne podpiral tega podvzetja, tega menda ni dvomiti. Ko bi to bilo jedenkrat vredjeno, moralo bi tudi učiteljišce skerbeti, da bi pripravniki vse to dobro prebavili, t. j. da se v dobi šolanja navadijo dobro vsih napevov poleg izvrstne metode, kako postopati pri nauku v petji. Isto tako bi se skupaj vadili vse pesni tudi gosti, ter petje spremljevati eno-, dvo- ali triglasno. Z ozirom na cerkveno petje naj bi se urili korala, soznanili z dobrimi

cerkvenemu duhu primernimi, a vendar lahkimi skladbami, napravljali naj bi produkcije za se, ali združeni in javno. No! pa kaj bom dalje stavljal nasvete, ko strovnjaki to mnogo bolje umó, kot jaz. To pa naj še rečem, učiteljišče kot izobraževališče je vir, kjer naj se resno in skerbno odgajajo godbene moči, potem bode petje dospelo kmalo na boljšo stopinjo. Storimo vsak svoje in dobro bo, ter vstregli bodemo ministerskemu ukazu in — občni potrebi.

F. Stegnar.

13.

Razglas c. kr. deželnega šolskega sveta za Kranjsko dne 24. avgusta 1877, št. 1150,

ki se tiče navoda za stalne komisije za skrb zdravja v ljudskih in meščanskih šolah in za zdravniško šolsko nadzorstvo.

Na podlagi §. 31. ukaza gospoda ministra za bogočastje in uk dne 19. julija 1875, št. 22. dež. zak., in drugih postavnih ukazov, ki v stvar segajo, sklenil je c. kr. deželni šolski svet spodej navedeni navod za stalne komisije za skrb zdravja v ljudskih in meščanskih šolah in za zdravniško šolsko nadzorstvo; ta se tedaj razglaša s pristavkom, da je ta navod precej veljaven

N a v o d

za stalne komisije za skrb zdravja v ljudskih in meščanskih šolah in za zdravniško šolsko nadzorstvo.

§. 1.

Pri vsaki okrajni šolski oblasti je posebna stalna komisija, ki skrbi za zdravstvo po šolah, ter nadzoruje vse javne in zasebne ljudske in meščanske šole v okrajih v zdravstvenem oziru.

§. 2.

Ta komisija je sestavljena iz treh udov, v njej je namreč:

- a) okrajni zdravnik dotičnega c. kr. okrajnega poglavarstva; v deželnem glavnem mestu je graduiran mestni zdravnik;
- b) c. kr. okrajni šolski nadzornik šolskega okraja;
- c) ud, ki stanuje na mestu okrajne šolske oblasti in katerega ona izvoli.

Prvosednik tej komisiji se voli izmed imenovanih soudov; ako pri volitvi ni absolutne večine, voli ga predsednik okrajnega šolskega sveta.

§. 3.

Prvosednik komisije sklicuje ude po potrebi, naj manj pa vsake kvatre jedenkrat. Tudi je dolžan, sklicati sejo, ako to zahtevata oba druga souda.

§. 4.

Komisija ima pravico, obiskovati in zdravniško pregledovati vsako javno in zasebno ljudsko in meščansko šolo ob kateremkoli času med

šolskimi urami ali tudi zunaj njih, ter vzlasti gleda na to, kar se tiče toplote v šoli, prezračenja, snaženja; ob času nalezljivih boleznih skrbi, da se stranišča razsmradijo; ozira se tudi na to, da se varuje oko učencev, opazuje, kako se postavljajo učenci posebno gledé kakovosti šolskih klopi. Neprilike, če se opazijo, se odstranijo, kar je moč, po kratki poti kar na mestu po dogovoru s šolskim vodstvom, toda tako, da se šolsko vodstvo v pričo učencev ne osramoti, ob vsakem slučaju pa vendar o tem poroča okrajnemu šolskemu svetu.

§. 5.

Zdravniški strokovnjak ima tudi pravico, da pregleda zapisnik zamud po šolah, in da poišče vzrok prepogostih in očividnih zamud pri večjem številu otrok, kar se to tiče zdravstva. O zdravstvu pomisleku, ali je kak otrok sposoben za šolsko obiskovanje ali ne, naj on (zdravnik) daje učiteljem potrebno pojasnilo.

§. 6.

Komisija poroča na zahtevanje okrajni šolski oblasti, so li na novo postavljene ali večinoma predelane šole dopuščene za nastanitev. Tudi ima zdravniški ud nadzorovati odkazane šole v zdravstvenem oziru, ako šolska oblast to ukaže komisiji.

To nadzorovanje pa tudi pregledovanje (revizijo) vseh šol, ki so pod oblastjo okrajnega šolskega sveta, ima zdravniški ud opravljati ob priliki, ko sicer po svojem poklicu, ali službeno potuje; tačas naj se pa prepriča, kako se pri dotičnih šolah z ozirom na zdravje po šolah sploh spolnuje ministerski ukaz 17. julija 1875 (št. 22 dež. zak.), posebno pa naredbe §§. 21 do 30; in ako je stvar nujna, naj poroča neposrednje okrajni šolski oblasti, sicer pa po komisiji, katera prilaga dotične nasvete.

Zelo se želi, da se ta šolska revizija izpelje vsaj v treh letih.

§. 7.

Da se nalezljive bolezni ne razširjujejo, naj šolsko vodstvo otrokom, pri katerih se prikazujejo sumljiva znamenja bolezni, ali pa, ki so iz družin, kjer gospodujejo take bolezni, za časno šolo prepové, ter jim dovoli obiskovanje še le potem, ko te zapreke prenehajo. Ako je kužljiva bolezen še bolj razširjena in brez dvombe nevarna, utegne izjemno nastati potreba, da se začasno šola zaprè.

Tako opazovanje naj komisija, v njenih slučajih pa dotični okrajni ali mestni zdravnik neposrednje s primernim nasvetom naznanja okrajni šolski oblasti, tudi naj stavi nasvet, kedaj se ima šola zopet začeti.

C. kr. deželni predsednik in prvomestnik:

Widmann l. r.

(Leges breves sunt.)

Kratka in krepka zapoved. V deželi „Sachsen-Weimar“ imajo po vseh šolah takele postave debelo tiskane na stenskih tablah.

A. Vedenje v šoli.

1. Hodi v šolo redno in o pravem času!
2. Bodi snažno in spodobno napravljen!

3. Prinesi s sabo potrebne reči in pripravo!
4. Bodi vljuden, kedar prihajaš in odhajaš!
5. Hodi tiho in mirno na odkazan prostor!
6. Bodi pazen pri nauku!
7. Ne draži drugih, ne igray se, ne godernjaj in ne šepetaj!
8. Oko imej obrnjeno na učenika in na delo!
9. Obnašaj se dostojno, govori lepeglasno, in pravilno!
10. Izdeluj svoje naloge pridno in skerbljivo!
11. Ne zamaži in ne oskruni svojih šolskih reči, svojega orodja, šolske izbe in stranišča!
12. Ne poškoduj ničesa!
13. Učenike spoštuj in jim bodi pokoren!
14. Govori resnico učnikom in součencem!
15. Bodi miroljuben, postrežljiv in pošten!

B. Vedenje zunaj šole.

16. Hodi mirno, spodobno in brez obotavljanja v šolo in iz šole!
17. Hodi rad v hišo Gospodovo, in vedi se tam pobožno in spoštljivo!
18. Povsod se obnašaj dostojno in pravno, ne razgrajaj, ne razsajaj po ulicah in po igrališčih!
19. Hodi zvečer o pravem času od igre domu!
20. Bodi starišem pokoren, hvaležen in spoštuj jih!
21. Bodi vljuden in spravedljiv s svojimi rodovinci in tovariši!
22. Spoštuj prednike in postarane ljudi, in bodi jim vljuden, prijazen in postrežljiv!
23. Postrezi rad prijateljem, ter bodi jim naklonjen!
24. Nikdar ne zasramuj betežnih in revežev!
25. Pomagaj, kjer moreš!
26. Spoštuj posvečene kraje, spominke, javne nasade, mejnike!
27. Ptuje premoženje naj ti bodi zvesto!
28. Čislaj božja dela v naravi! Ne terpinči nikdar živali!
29. Bodi sramožljiv in časten v besedah in v djanji!

Ponočno obiskovanje na pokopališči.

(Za deklamovanje). *

Pri grobokôpu terka pozno v noč:

„Odpri, odpri mi, stari mož!

Odklêni vrata, grobokôp,

In kâži mi predragi grôh!“ —

Bil tujec s kódrasto bradó,

Osólnčen, ki govoril je takó,

„Kako glasi se dragi, ki je Vam umerl,

*) Dobro deklamovanje naj več pripomore, da se otroci nauče pravilno govoriti in pisati, zaradi tega hočemo prinašati tu in tam kako pesmico; naj ljubše nam je, ako so take pesmi od naših tovarišev!

In komur hišico sem tù odperl? —
 „Oh, mati so, mar ne poznate več
 Me — sina Marte — od vojakov pridem preč?“
 „Pomagaj Bog, saj ves drugačen ste,
 Poráščén, ogorén — poznal bi več Vas ne,
 Le z mano pójte — tú je kraj,
 Po katerem prašate me zdaj.
 Le-tú odéta zemlja, kamenja,
 Počiva vaša mertva mamica.“ —
 Vojščak obstane in molči,
 In glava k persam mu sloni;
 Solzéc se, gleda in stermi na grób,
 Ki ga pokazal mu je grobokóp.
 Potem majè z glavo in govori:
 „Ne, ne, tú mertva mati ni!
 Prostorček ta premajhen je
 Ljubezni drage matere!“ — —
 In kladvo vdari polnoči —
 Vojščak se zgrudi, v smert zaspi.

posl. *Hrabrosl. Perné.*

Dopisi in novice.

— (Iz seje c. k. dež. šl. sveta dne 29. novembra 1877.) Letna poročila srednjih in ljudskih šol za l. 1876/7 so vzeli na znanje in predložili se bodo sl. ministerstvu.

Gimnazialni profesor se imenuje stalnega.

Prošnja profesorja na gimnaziji za stalno imenovanje in v priznanje prve petletnice, prošnja ljudskega učitelja za učiteljski izpit v aprilu l. 1878 se je predložila ministerstvu prosvete in uka, dvoje prošenj učiteljic na rudniški šoli v Idriji za stalno umestenje ministerstvu poljedelstva.

Odpoved ljudskega učitelja se sprejme.

Umeščenje pomožnih učiteljev na tukajšnih ljudskih šolah se je sprejelo, dotičnim so se zagotovile nagrade.

Pozvedenje strokovnjakov o stanskem zemljevidu Kranjskem, ki je izšel na Dunaji pri Ed. Hóltzl-nu se je sprejelo z nasvetom, da naj bode dopuščeno na Kranjskem rabiti ta zemljevid.

Znižanje časa odločenega za telovadbo in petje na 4razredni ljudski šoli v Kočevji o zimskem času za tiste učence, ki stanujejo zunaj Kočevja se je sprejelo.

Poldnevni poduk se sme vpeljati na ljudski šoli v Šent-Vidu.

Nadzorovanje ljudskih šol v Zagorji in na Duplici pri Zagorji (Tóplitz-Sagor) po deželnem nadzorniku za ljudske šole se je vzelo na znanje.

Prošnja okrajnega šolskega sveta v Metliki za povišanje letne plače četrtemu učitelju se je odvernila.

Letna plača učitelju v Vavta-vasi se določi na 450 gl.

Stalno so bili umeščeni zač. učitelji: Janez Zarnik v Vrabčah, Lorenc Letnar v Cerkljah in Janez Bogomir Erker pri Stari Cerkvi.

Prošnje za oproščenje šolnine, za nagrado in denarno pripomoč so bile razrešene.

— V pobilšanje mladine je na Francoskem v Citeaux (Sitô) zavod, kateri vodijo bratje sv. Jožefa. — »Frankfurt. Zeitung« ki druge enake deržavne naprave nič kaj posebno ne hvali rekoč, da se večina mladih ljudi v njih javolne

poboljša, hvali močno ta zavod. — Duhoven, abè Rey je denarja naprosijačil, in ž njim kupil posestvo, kjer so prejšni posestniki na boben prišli. — Ljudje so mu rekli, da je njegovo podvzetje brezpametno; od začetka mu je tudi vse zapreke stavilo, a dan danes je ta naselbina v cvetočem stanu, vsa okolica jo ima kot izverstno dobroto. Od tam namreč dobivajo svoje delavce za polje, vert, za sadjerejo in poljedelstvo, v vsem so le ti dobro izurjeni in delajo za manjšo plačo. Okolične soseske in v novejših časih tudi deržavne strahovalnice izročajo ti naselbini zanemarjene otroke in mlade potepuhe v poboljšanje.

Redovni bratje (75) oskerbe nadzorništvo. Mladih naselnikov, nihče jih ne imenuje kaznjence, je nad 1000, ki so razdeljeni v tri odseke. Njih poglavitno opravilo je vertnarstvo in poljedelstvo, urijo pa se tudi v vseh rokotvorih, posebno v teh, ki segajo v staviteljstvo. Bivališča in gospodarska poslopja so izdelali naselniki in tudi naredili vso notranjo opravo. Zidarji, tesarji, ključavničarji dobe tudi v okolici dela, ako doma ni ravno takega posla. Naselbina ima tudi tiskarijo. Podučujejo tudi v risanji in v godbi. Po večerji telovadijo in se vadijo na brizgalnicah. Preden gredo spat se jim pripoveduje kaj iz zgodovine ali naravoslovja. Kakor hitro je naselnik 20 let star, ga izpuste; največkrat je že preskerbljeno kje zanj, ali pri kakem rokodelstvu ali pri kmetijstvu.

Prášali so vodjo, O. Donnat-a, po kakšni metodi izrejšajo tam otroke, da postanejo iz mladih malopridnežev podučljivi in pridni delavci. Naša metoda, je odgovoril, je zelo priprosta. Mi ljubimo te otroke in posrečilo se nam je, najti tudi nasprotno ljubezen. Nimajo nas za neusmiljene strahovalce, ker namreč to delamo, to jemo, kot oni, imajo nas tako rekoč za svoje tovariše, ki jim dajemo lep zgled in jih podučujemo. Tako smo si pridobili njih zaupanje, in ne prekrivajo nam tudi ne, ako skrivaj kaj naredi. Kazni, s katerimi jih pokorimo, niso prehude, dajemo jim pa tudi darila in skušamo tudi vplivati na častoljubje.

P. S. Kakor znano, so nasvetovali Štajerski učitelji strahovalnice za nepokojne otroke; se ve, da je to lože svetovati kakor izpeljati, a recimo, da se take strahovalnice res vpeljejo, ne bode prave koristi od njih drugače, ako jih ne vodi kerščanska ljubezen. — Pa tudi po šolah bi bilo veliko manj treba strahovati in pokoriti, ako bi se bolj deržali starih skušenih pravil: pokorila in darila.

— (Šolstvo na Štajerskem l. 1876/7). Javnih šol je bilo 737, med temi 10 ekspositor, 2 potovalni in 3 deržavne v zvezi z učiteljši za učitelje in učiteljice. Od teh šol je bilo obojespolnih 686, 29 deških in 22 dekljških šol; 2 ste bili osemrazrednici (ljudski in meščanski šoli), 2 sedem, 3 šest, 29 pet, 53 štiri, 95 tri, 176 dvo in 365 jednorazrednih šol. Razredov je bilo odstevši vadnice, 1401 in 26 vzporednih oddelkov, za katere je bilo treba 1427 učiteljev. Učiteljev je podučevalo le 1418, tedaj jih manjka 9, a podučevali so učitelji dotične ljudske šole, ali pa je potovaje podučeval učitelj bliznje večrazredne ljudske šole.

Učiteljev, ki so bili ali stalno umeščeni, ali začasni ali tudi le namestovalni, imelo je 940 spričalo učiteljske sposobnosti in 295 zrelostno spričalo, a 183 ni bilo v to vsposobljenih, med temi je 16 duhovnikov, ki so o pomankanji učiteljev šolovanje začasno prevzeli. Po odštetih duhovnih, je bilo nesprašanih učiteljev, ki so namestovalci (suplentje) bili učiteljev 167, sicer manj od prejšnjih let, vendar je to znamenje pomankanja učiteljev. Ker je pa na učiteljših čedalje več pripravnikov, bode to kmalo drugače, deželni šolski svet je tudi sklenil staviti stroge meje pri nesprašanih učiteljih. Na Štajerskem je bilo tudi 37

zasebnih šol, 15 jih je imelo pravico javnosti, 8 je bilo tovarniških šol, pri katerih je bilo podučevanje omejeno.

— **Arteški vodnjak** v mestnem logu v Pešti je uže 951 mtr. globok, dosihmal najglobleji arteški vodnjak v Parizu je samo 547 mtr. globok. Od mesca junija vertajo v dolomitu, in so uže tam zvertali 33 seznjev globoko. Voda je čista kakor kristal, apneno-žveplana in je topla 57·6 stopinj, v 24 urah se je nateče 6939·30 hektolitrov; toliko vode ne daje troje kopel (ki so tam v okolici).

To se daje zvišati po 1000 hektolitrov na dan. Zsigmondy hoče še tako globoko iti, da bode voda imela 65 stopinj in da je bode toliko, da je bode dovolj ne le za jedno kopel, marveč za vse mestne zdravilne toplice. Vednost ima mnogo korist od tega vertenja, ki vže leta traja, velike so tudi iznajdbe, ktere izumiti je bil g. Zsigmondy in njegov brat tako rekoč prisiljen. Tako n. pr. jima je mogoče v tej neznani globokosti zabiti žrebelj, ali ga tudi ven potegniti, ako ni dobro zabit; zaloman železni klin, ki so ga zabili s težo 10 centov, in zlomljene cevi so odrezali in ven izlekli in sedaj voda, ki na kvisku sili, dela na to, da se za polovico hitreje verta, kakor poprej, ko so samo od zgoraj pritiskali. Zanimivo je tudi, kako se meri toplina vode v globokosti (65 stopinj) ki je vse drugačno od dosihmal navadnega. Ko bode vodnjak dodelan, bode v tej okolici mestnega loga vedno toplo, voda pa se bode odpeljevala po cevih v zdravilne kopeli.

— **Kratice pri številjenji** za novo (metersko) mero in tehto vpeljano v Avstriji l. 1876 se priporočajo naslednje: A. *Mera na dolgost*: kilometer km, meter m, decimeter dm, centimeter cm, milimeter mm; — B. *Ploskvene mere*: kvadratkilometer kvm (qm), hektar h, ar a, kvadratmeter kvm (qm), kvadratdecimeter kvdm (qdm), kvadratcentimeter kvcm (qcm), kvadratmilliter kvmm (qmm); — C. *Telesnine*: kubikmeter kbm (cbm), hektoliter hl, liter l, kubikcentimeter kcm (ccm), kubikmilimeter kcm (ccm); D. *Tehte*: tona t, kilogram kg, gram g, dekagram dg, miligram mg. Čerkam se ne pridevajo pike. Čerke se pišejo poleg števil na koncu, a ne nad število ali med desetinke, tedaj 5,37 m, a ne 5 m 37, a tudi ne 5 m 37 cm. Jednice se ločijo od desetink z vejico, a ne s piko. — Prav bi bilo, da bi se povsod v javnem prometu in po šolah vpeljale enake kratice pri meri in utežih.

»L. Ztg.«

— („Vrtec“, časopis s podobami za slovensko mladino), izhajal bode, kakor vidimo iz dotičnega vabila na naročbo, tudi tekoče leto. Zdaj, ko pred nami leži vseh 12 številk pretečenega leta, ne moremo si kaj, da bi tega jedinega lista, ki ga ima naša mladina, prav živo ne priporočili. »Vrtec« je v pretečenem letu prinesel obilo prav mičnih pesnic, mnogo lepih, poučnih povestic, pripovedek, prilik in basen, zemljepisnih, zgodovinskih in drugih poučnih sestavkov; prinesel je tudi mnogo gradiva za prirodopisno — natoroznansko obuko, zabavne in kratkočasne stvari, slovstvene novice in kar je še najbolj ustrezalo našim slovenskim učiteljem, prinesel je tudi 10 izvrstno uglašanih napevov v posebnih prilogah. Razven tega našej šolskeje mladini zeló primerne gradiva, krasotilo je »Vrtec« v pretečenem letu 32 lepih slik. — Vse to nam obljubuje »Vrtčev« urednik tudi v tekočem letu in še več, ako se dovoljno število naročnikov nabere. Ako pomislimo, da se toliko lepega in koristnega za našo ubogo slovensko mladino dobóde za borih 2 gl. 60 kr. na leto, potlej si pač ne moremo misliti nobenega pravega prijatelja naše mladine, da bi ne bil naročen na »Vrtec«, katerega podpirati je dolžnost vsacega pravega rodoljuba. Posebno vi, slovenski učitelji, sezite mu krepko v pomoč, pri-

poročujte in naročujte ga prav obilo, da se razširi po vseh slovenskih pokrajinah, ter obrodi najboljši sad pri našej mladini. Ali bi ne bila škoda, ako bi »Vrtec« vsled premajhene materialne podpore nehal izhajati? Koliko let bi morala naša nežna mladina zopet čakati, da bi kaj enacega v roke dobila? Zatorej ne pustite ga umreti, temuč pritecite mu z obilno naročbo v pomoč. »Vrtec« veljá za celo leto 2 gl. 60 kr.; za pol leta 1 gl. 30 kr. Mi mu želimo od srca najboljši vspeh!

— „**Besednik**“ bode izhajal tudi prihodnje leto. Donašal bode: Pesni, povesti, novele, humoreske, podučne spise iz zgodovine, naravoslovja, zemljepisja, zdravilstva i. t. d. Posebno se bode oziral na družbo sv. Mohora ter svojim bralcem naznanjal odborove obravnave in sklepe, zato se še posebno priporoča č. č. g. g. poverjenikom te družbe. Izhajal bode 20. vsacega meseca in velja za celo leto 2 gold., za pol 1 gold.

— „**Slovenski učitelj**“ bode z novim letom nehal izhajati. Vzroki so mnogoteri, poglaviten pa menda ta: obilo naročnikov, a malo plačnikov.

— **† 22. decembra p. l. (1877)** je umerl v Šmartnem pri Litiji g. France Adamič, jeden izmed najbolj odličnih in večjih učiteljev na Kranjskem. Rojen v Ljubljani l. 1829 je oprav minulo leto obhajal 30 letnico svoje učiteljske delavnosti. Bil je ranjki izgleden učitelj, ki je že tačas, ko še ni bilo zapovedano, podučeval po 6 ur na dan samo iz tega namena, da se otroci kaj nauče. V godbi je bil izurjen, da malokdo tako. Priča tega njegovi napevi, katere je »Učit. Tovaríš« priobčeval v svojem času. Bil je izврsten domoljub, in je to misel širil v svojem krogu. — A prišlo je drugače. — Nastopila je nova šolska doba. Adamič je imel sitnosti v svojem poslavanji, da tudi malokdo takih. Svojo plačo je silno neredno dobival, od šolskih oblasti mu ni bilo ničesa pričakovati, ker je bil odličen narodnjak. — Kaj tedaj začeti v teh silno žalostnih okoliščinah. Dekan Burger, njegov zavetnik in prijatelj, je bil mertev, pomoči od nikoder? Prišlo je do tega, da bi imel biti premeščen, ker je bil po poprejšni sistemi le začasno postavljen. Ali zvita buča si zna pomagati. L. 1873 prestopi v nasprotni tabor, postal je potem definitivni nadučitelj, in l. 1876 vodja šoli v Šmartni, ki je postala 4razredna. In tu kot vodja je imel še sitnosti z učiteljskim ošobjem; nova šola v Šmartnem se je podirala, vse te okoliščine so mu kopale grob, v kateri se je pred časom vlegel. 22. decembra je še v cerkvi orglal, in ko se hoče v šolo podati, ga mertvoud na možgane udari, in popoldne je že njegova duša stala pred večnim sodnikom, kar nas vse čaka. Pogreb 24 p. m. je bil sijajen, da tudi malokedaj kaj takega, bil je navzoč tudi g. baron Apfaltern predsednik kraj. šl. svetu in drugi odlični gospodje. — Tako zapuša človek za človekom pozorišče tega sveta.

Premembe pri učiteljstvu.

Na Kranjskem. Stalno umeščena sta g. g.: Janez Kutnar v Žužemberku in Ignacij Vencajs pri sv. Križu. Gsp. France Adamič, je umerl 22. decembra p. l. (glej spredaj!) N. v m. p.

➡ Današnjemu listu je pridjana muzikalna priloga. ➡

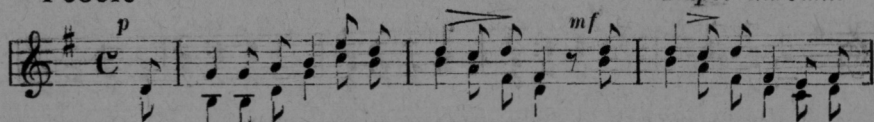
➡ To številko pošiljamo lanskim naročnikom in še nekaterim, ki tega žele, na ogled.

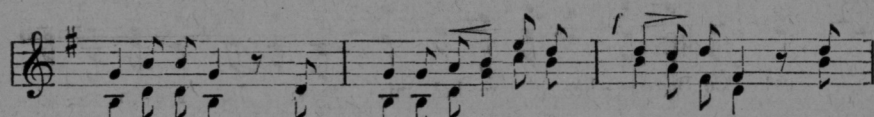
Moj dom.

Vesélo

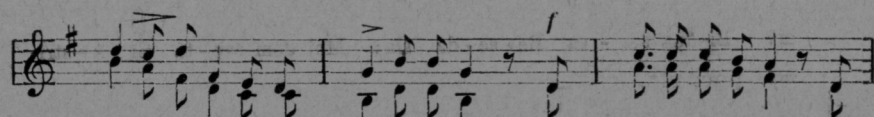
Napev narodni.

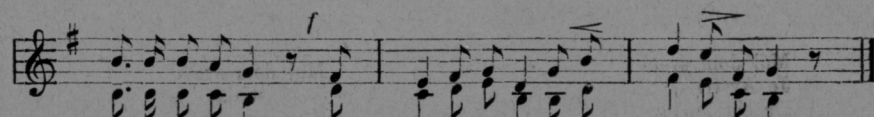
V do - lin - ci pri - je - tni je lju - bi moj dom ; Ni - ko - li od nje - ga po -

dal se ne bom. Pod li - po do - ma - čo naj - ra - je se - dim, V do -

ma - čem ve - se - lji do - volj - no ži - vim. Ti dra - la la la la, ti

dra - la la la la. V do - ma - čem ve - se - lji do - volj - no ži - vim.

Le išči si sreče, prijatelj, drugej,
Al' misliš dobiti na ptujem je kdej?
Veliko mars'kteri je hodil po svet',
Na zadnje prot' domu obrnil se spet.

Lej, rož'ce domače naj lepše cveto,
In ptički domači naj lepše pojo.
Prijatli domači so mil'ga serca,
Ljubezen, zvestoba le biva doma.

Doma preživeti si dneve želim,
Umreti se tudi doma ne bojim,
V domači gómili se spava sladko,
Mi bratje, sestrice rahljajo zemljo.

Moja Avstrija.

Andante

Vglasbil F. Stegnar.

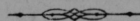
Moj dom sve - tá Je Av-stri - ja, Ki moč in sla-vo, Čast i-má; Kak' ljubim
te Nad dru-ge vse De-že-le, sin Tvoj kli-čem se! De-že-le, sin Tvoj kličem
se! Če Bog ne-bés bi re-kel mi: De-že-lo, kte-ro vo-liš
si? Bi dná ser - cá Be - se - da šla: Moj dom sve - tá Si Av-stri-
ja! Si Av - stri - ja!

Moj dom svetá
Je Avstrija,
Dežela lep'ga,
Dóbrega:
Snegá pladin,
Morjá modrin,
Poljá zlatá,
Livád iskrin,
Gorá rudnin,
In tert solzá,
Žená milin,
In mož sercá!
Dežela ta
Bogata vsa:
Moj dom svetá
Si Avstrija!

Moj dom svetá
Je Avstrija,
V zavézi vsa
Uterjena;
Naródiv brój,
Mogočni rój —
Je v „združbi moč“,
Bogát razvoj!
V ljubezni brat
Naj bratu rod
Podája rad
Rokó povsod!
Dežela ta
Bo srečna vsa:
Moj dom svetá
Si Avstrija!

Poslovenil Hrabroslav Perné.

UČITELJSKI
TOVARIS.

List za šolo in dom.

Osemnajsti tečaj.

1878.

Odgovorni vrednik:

Matej Močnik,

učitelj v I. mestni deški šoli v Ljubljani.

V LJUBLJANI.

Natisnil in založil Rudolf Milic.

K A Z A L O

I. Odgoja in poduk.

Stran.

Pedagogični pogovori l. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12.	
Kako se goji petje in godba po selskih ljudskih šolah l. 1	4 — 10
Prestava stavkov iz ednine v dvojino in množino l. 2, 3	23 — 25
Pokorščina l. 2, 3	26 — 27, 40 — 42
Nazor pri poduku l. 2, 5	27 — 29, 72 — 75
Naravoznanstvo v ljudski šoli l. 3, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 12, 15, 16, 21.	
Učilni poskus iz nauka o merstvu l. 11, 14, 16	161 — 163, 210, 241 — 243
Zgodovinski obrasci l. 13, 14, 15, 21.	
Izobraževanje spomina in uma l. 20	305
Kako učiti branje l. 22	337
Učenje tujih jezikov l. 23, 24	353 — 356, 370 — 373

II. Razni spisi.

Leges breves sunt l. 1	11
V poboljšanje mladine l. 1	13
Arteški vodnjak l. 1	15
Matej Ravnikar Poženčan l. 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18.	
Zemljevidi Afrike, reka Congo, Stanlej l. 2	29
Taka ura ne gre v žep l. 2	30
Ali bodo kedaj prišli do severnega tečaja l. 2	30
Mesto Erzerum l. 2	30
Žlahna ruda v zgornem Koroškem l. 4	63
Iz živalskega življenja l. 4	64
V spomin Piju IX. l. 5	75 — 78
Zabava in pouk (Zemlja v notranjem, terdo zemeljno poveršje) l. 5, 14.	
Sv. Oče papež Leon XIII. l. 5	93
Zahvala šl. ravnateljstva v Lašicah l. 6	95
Jeternik l. 7	106 — 109
Kaj se pošilja pod križnim zavitkom l. 8	128
Premišljevanje o izgovarjanji — v posameznih slučajih l. 10	145 — 147
Vabilo za naročbo l. 12	192
Šolstvo pa mestni zbor Ljubljanski l. 13	201 — 206
Bosna in Hercegovina l. 17	257 — 259
Evropska Turčija l. 17	272
Drobtinica iz narodopisja l. 18	284
Matija Vertovec l. 19, 20, 21.	
Nova Bolgarija l. 19	304
Zahvala g. Wisiaku l. 20	318
Mihael Verne l. 22, 23, 24.	
Dr. Janez Bleiweis l. 22	349

III. Slovstvo in učila.

Stran.

Kratice pri številjenji za novo mero l. 1	15
„Vertec“, časopis s podobami l. 1	15
Besednik l. 1	16
Slov. učitelj l. 1	16
Pučke Novine l. 2	31
Zora l. 2	32
Šopek mičnih napevov za šolo in dom l. 3	47
Jezičnik XIV. leto l. 3	48
Ant. Martina Slomškega — Zbrani spisi l. 9	143
Poduk o ženskih ročnih delih (poterjen) l. 10	159
Cerkveni glasbenik v Ljubljani l. 10, 12	159 — 160, 192
Slovenska slovnica za pervence (A. Pr.) v novič poterjena l. 18	287
Domovinoslovje za lj. šole l. 18	287
5 Božičnih pesem l. 23	368
Knjižnica za slovensko mladino l. 24	383

IV. Šolski ukazi.

Iz seje c. k. dež. šl. sveta l. 1, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 12, 14, 15, 16, 17, 19, 22, 24.	
Namestovanje pri učiteljih l. 4	63
Kranjski deželni odbor l. 4, 9, 11, 12, 17, 24	63, 142, 175, 189, 271, 384
Učiteljska vprašanja l. 6, 9, 10, 18, 21	96, 144, 159, 287, 335
Štajerski deželni odbor, o nagradi za pouk v verozakonu l. 7	112
Plača je bila ustanovljena 24 neizprašenim učiteljem l. 9	141
Ukaz ministerstva 5. aprila 1878 o jezikovem poučevanju l. 9	141 — 142
Ženska preparandija v Celovcu neha l. 9	142
C. k. zaloga šolskih bukev l. 9	142
Podučevanje v orglanji zopet obligatno l. 9	143
Nenemški učitelji se imajo podvreči izpitu iz nemščine l. 9	144
Iz štajerskega dež. šl. sveta l. 10, 12, 13, 15	159, 188, 206, 237
4tedenski poduk za učiteljice rokotvornih del v Mariboru l. 10	159
Učna pot (sestava u. p.) l. 11	173
Frequentations-Zeugnis po minist. ukazu 7. aprila 1873 za prestop v srednje šole l. 12	191
Izpiti zrelosti na učiteljiščih v Ljubljani l. 13, 15	206, 239
Naprava šolske kronike l. 13	207
O „maturi“ na srednjih šolah l. 14	219
Razglas c. k. dež. šl. sveta na Kranjskem zarad učit. vojakov l. 16	251
Deželna učit. skupščina v Ljubljani l. 17, 18, 19, 22.	
Začetek šol l. 18	287
Slovenskemu učit. društvu dež. odbor l. 24	381 — 382

V. Dopisi in novice.

Šolstvo na Štajerskem l. 1	15
† France Ser. Adamič v Šmartnem p. L. l. 1	16
Šolska postava v „Württembergu“ l. 2	29
Obdarovanje šolskih otrok po raznih krajih l. 2	31
„ . . . . . v varuštvo malih otrok v Ljubljani l. 2	31
Zavetišče za dečke v Ljubljani l. 2	32
Katoliška rokodelska družba l. 2	32
Iz Dunaja l. 4	60 — 61
K statistici hrvatskih škola l. 4	61 — 62

Šolstvo po slovenskih krajinah l. 4	63
Šolstvo na Koroškem l. 4	63
Deželni šolski svet v Gorici l. 4	63
Davica na Ogerskem l. 4	64
Iz Železnikov l. 5, 11, 24	78 — 79, 170 — 171, 383
Iz Dunaja l. 5	79 — 80
† Matija Brolih, dekan v Šmariji l. 5	80
Iz ? l. 6	95
† Karol Legat, c. k. šl. nadzornik v Rudolfovem i. dr. l. 6	95
Hranilnica v Ljubljani (darovi) l. 6	96
† J. Sterlekar, učit. priprav. l. 6	96
† Nadvojvoda France Karol l. 6	96
† Karol Melcer, profesor; eden iz starih časov l. 6, 8	96, 124 — 126
† O. Secchi, jezuit, zvezdoslovec l. 6	96
Iz Vrabč na Vipavskem l. 7, 10, 11, 12, 18.	
Iz Čateža pri Jesenicah l. 7	111
Veliko zbirko slov. cerk. pesnij l. 8	128
Ali gremo naprej ali nazaj l. 9	143
Brezverske šole v Rimu l. 9	144
Dekani iz Tirolskega o šolskih postavah l. 9	144
Nadzorniki srednjih šol na Dunaji l. 9	144
Novi načelnik Kranjski l. 9	144
Odgovajvalnice za hudobno šolsko mladino l. 10	159
Štud. štipendije grofa Ant. Auersperga l. 10	159
Štatiistični pregled štaj. lj. učiteljev l. 11, 12	172, 189
Šolski odsek Ljub. mesta l. 9	173
Šolski izleti m. m. l. 9	173
Češki dežel. šl. svet l. 11	174
Štaj. dež. šl. svet l. 11	175
Maksimilijanum i. dr. v Mariboru l. 11	176
† Dr. Henrik Mitteis l. 11	176
Iz Zagreba „Trgovacke škole“ l. 12	190
Dalmacija l. 12	191
Škole v Srbiji l. 12	191
Iz Primorja l. 13	206
Bosanska školska djeca l. 13	207
Šolstvo — učitelji v vojake uzeti l. 14	122
Niža gimnazija v Kranji preneha l. 14	232
Šolska letina v Ljubljani l. 15	238
„ „ v Mariboru l. 16	251
„ „ v Ljubljani realka l. 16	254
„ „ v Novomestu l. 16	255
Posnemanja vredno l. 16	255
Iz Lašič l. 17	269
S Slovenskega Štajerja l. 17	270
Kopersko učiteljišče l. 17	272
Iz okolice ljubljanske (Snaga v lj. šoli) l. 18	277 — 279
Šolska matica m. Ljublj. l. 18	284
Letno sporočilo lj. š. v Černomlji, v Kranji l. 18	284 — 285
Školska ljetina v Zagrebu l. 18	285
Izvišče o djevojačkih učionah v Zagrebu l. 18	285
Izveštaj v Zagrebu l. 18	286
Obertnickski učitelji v Krajini l. 18	286
Metelkova darila razpisana l. 18	286
Iz Kroke l. 19	299
Kranjski deželni zbor l. 21, 22, 23 24.	
Poziv iz Zagreba l. 22	350

VI. Društva.

Stran.

Društvo sv. Mohora l. 2, 7	31, 111
Narodna šola l. 3, 5, 7, 18, 19, 21.	
Slov. Matica l. 3, 6, 7, 15, 22.	
Učit. društvo v Celji l. 7, 8, 11.	
III. občna skupščina hrv. učit. v Oseku l. 7, 11, 12, 19, 20, 22, 23.	
Cecilijino društvo v Ljubljani l. 8, 14, 16.	
Vdovsko učit. društvo l. 8, 14, 18, 20.	
Slovensko učiteljsko društvo l. 14, 18, 21.	

VII. Zborovanja učiteljska (uradna).

V Litiji (5. junija) l. 11.	
„ Postonji l. 11, 13.	
„ Ljubljani l. 12, 14.	
„ Kamniku l. 12, 15.	
„ okolici Ljubljanski l. 12, 16.	
„ Logatcu l. 12, 16.	
„ Kočevji l. 13, 14.	
„ Kranji l. 13, 19.	
„ Radovljici l. 14, 17.	
„ Černomlji l. 14.	
„ Celji l. 15.	
„ Rudolfovem l. 15, 18.	

VIII. Pesmi.

Tovarišu za novo l. 1	1
Ponočno obiskovanje na pokopališču l. 1	12 — 13
Tovarišem o novem letu l. 2	17
Doslednost l. 3	33
Mladini l. 4	49
Učitelj sem l. 5	65
Učiteljevi pomočniki l. 7	97
Pomladne misli l. 7	109
Majeve l. 9	129
Slovenski junak l. 14	209

IX. Muzikalije.

Moj dom, priloga k l. 1.	
Moja Avstrija l. 1.	
Bled l. 9.	
Kako si krasna l. 9.	
Kanon triglasni l. 13.	
Ob mlatvi l. 13.	
Gorska cvetica l. 13.	

Razpisi in premembe po vseh listih.

